

יחיאל (איליא) שיינבוים

גיבור גטו וילנה

(קווים ונתונים שפעסיע שיינבוים כתבה לד"ר דווארזשעצקי)

מתוך ספרו עטור הפרס של ד"ר דווארזשעצקי: "ירושלים דליטא במאבק ובהשמדה"

(תרגום מיידיש מתוך הספר "פנקס קובל" - בני גבירצמן)

...כשהיה איליא בן שלוש, חלתה אמו אנושות ונפטרה בגיל 28. סבתו, אמו של אביו, נעשתה לאיליא "אמא" שלו. בהיותו בן 12 עבר איליא מבית אביו אל סבתא, שהיתה עבורו חזות הכל. הוא למד בגימנסיה "תרבות" בקובל ונעשה חבר בסניף הקובלאי של "פרייהייט".

בגיל 16 נמלט לקיבוץ קלאסאוו (קלוסובה). אבל גופו החלוש אינו מחזיק מעמד בעבודה הקשה והוא נעשה חולה. אביו, עם אחותו סיפא, באו לקחת אותו הביתה. אבל הוא התעקש ולא נסע בחזרה. כאשר הוא נקרא לשירות בצבא הפולני, הוא לומד בהתמדה את מדע המלחמה וההגנה וקיבל דרגת קצין. אבל לעיתים תכופות ישב במעצר צבאי, על שהיה מתגנב מהקסקטין ויושב שעות בסניף {של "פרייהייט"} בלובאמיל (ליבעווענע), העיר בה שירת. מהצבא הוא חזר לקיבוץ בקובל ונסע ברחבי ווהלין כולה כדי לארגן שם סניפים של "פרייהייט". אחרי כן (עשה זאת) גם בפולין הקונגרסאית (מרכז פולין דאז).

...בשנת 1938-39 הוא היה בקיבוץ בורוכוב בלודז'. פעמים רבות היה כבר בדרכו לעלייה, אך הוועד המרכזי (של "פרייהייט") לא הירשה לו זאת, כי היה נחוץ לעבודת האירגון והחינוך (בפולין).

בשנת 1939 עסק בהעברת חברים מפולין, שכבר היתה תחת הכיבוש הנאצי, דרך ווהלין לוילנה. באותה שנה הגיע לקיבוץ "שחריה" ברחוב סוכאטשעווער 37. ביחד עם החברים כרוסט עזריאל ודוד קאזיבראנסקי, הקים את סניף "פרייהייט" והשקיע את עצמו באהבה רבה לחינוך הילדים. בשנת 1940, כאשר חלקם הגדול של החברים נסעו מווילנה, נפלה החלטת המרכז, כי עליו להישאר, כדי לסייע בניהול העבודה עם החברים הנותרים. ואז פרצה המלחמה (הכוונה כנראה לפלישה הגרמנית לרוסיה ביוני 1941).

(אודות המאבק האמיץ של שיינבוים ומותו בגבורה, כותב דווארזשעצקי, בעמוד 389 של ספרו, כך):

יחידת לוחמי יחיאל:

...מלבד פ.פ.א. (פאראייניקטע פארטיזאנער ארגאניזאציע = אירגון הפרטיזנים המאוחדים) היה קיים בגטו צוות לוחמים שני, שכיום מכנים אותו "יחידת הלוחמים של יחיאל". חבריו נטלו חלק בולט בעיצוב תנועת ההתנגדות. אירגון זה הציב לעצמו כמטרה להקים קבוצות גדולות ככל האפשר ולהוציאן למלחמת פרטיזנים ביער. האירגון הצליח (בהנהגתו של יחיאל שיינבוים) להעביר ליערות כמה מאות פרטיזנים שהיו הגרעין לקבוצות הפרטיזנים היהודיות....

(עמוד 390): "...ד"ר לעא (קרי: לאה) בערנשטיין, אחת מחברות המיפקדה של יחידת לוחמי יחיאל, (מספר דווארזשעצקי) שלחה לי סיפור מפורט על תולדות הצוות... כינו אותו הקבוצה של איליא (של יחיאל), כי יחיאל שיינבוים היה הדמות המרכזית בה....

...הכוונה של קבוצת איליא היתה למזג את (שש) הקבוצות השונות, שהפכו בדרך זאת לקבוצה חזקה אחת, שכולה היתה תחת השפעתו המוראלית והנהגתו רבת העוצמה של יחיאל....

(עמוד 391): "...איליא היה הכוח המניע התוסס והקובע, האהוב על הקבוצה. התמסרותו חסרת הגבולות לחבריו ודאגתו האבהית להם, בנוסף להכרתו היהודית הגאה, לא היו הגורמים היחידים לאוטוריטה שלו בין חבריו... (ד"ר דארזשעצקי עצמו היה חבר ביחידת הלוחמים של יחיאל – המערכת).

(כותב ד"ר דווארזשעצקי): "... כאשר מרדכי טענענבוים-טאמארוו (שבשנים 1939-40 היה פליט בקובל) עזב את גטו וילנע ויצא לדרך ביאליסטוק-ורשה, נפרדנו ממנו בחדרון חשוך של בתי המלאכה בגטו ובעלות השחר האפור ליוונו אותו לשער הגטו. שם שאלתי אותו:

- מרדכי, את מי אתה משאיר להנהיג את "החלוק" בגטו? מי ימלא את מקומך?

- יחיאל שיינבוים יחליף אותי.

ואכן הוא החליף אותו. לשניהם היתה אותה דרך, מרדכי טענענבוים בביאליסטוק ויחיאל שיינבוים בוילנה – ואותו גורל....

יחיאל שיינבוים היה צעיר, חטוב, גבוה, עם חיוך לבבי וחברי על שפתיו. היה חרוץ, נמרץ ועקשן שדגל בביצוע ללא פשרות. בחייו היומיים היה שתקן, אבל היה שואג כלביא בדברו על "התנגדות".

הוא נהג לומר: אותי הגרמנים לא יתפסו חי. ואכן, הם לא תפסו אותו חי.

(ד"ר לעא בערנשטיין כותבת לד"ר דווארזשעצקי):

...ב-1 בספטמבר 1943, בחמש בבוקר, כאשר הגרמנים הסתערו לפתע על הגטו, הוזעק הוא (יחיאל) מייד. במיומנות ובביטחון של איש צבא הוא נתן פקודות, כינס קבוצות, חילק את הנשק שהוסתר במרתפים ובעליות גג.

לאחר התייעצות קצרה עם מפקדת הפ.פ.א., התייצב בעמדת ההגנה ברחוב סטראשון 12. כאן הוא השתרע ליד החלון והמתין וצפה בלב הולם.

ברחוב סטראשון 12, העמדה הקדמית בתוכנית הקרב, נמצאה קבוצה בסדר גודל של 40 איש (בפיקודו של יחיאל).

...עמדת הגנה שנייה נקבעה ברחוב סטראשון 7, בחדר שבו התגורר איליא.

עמדת ההגנה השלישית היתה מאויישת כולה בחברי צוות הקרב "איליא", בפיקודו של מפקד היחידה שהשתייך לגדודו של איליא – אלחנן מגיד.

הנשק בעמדת ההגנה בסטראשון 12 היה דל מאוד. איליא דרש ממפקדת הפ.פ.א. מכונת ירייה (וזה אכן הובטחה לו).

...ובינתיים גונח הגטו וגוסס.

...הוא (יחיאל) ניצב ליד החלון עם אקדח ביד ומוכרח לראות כל זאת. אשתו, שכרעה לידו, סיפרה: הוא קדח. ידיו רעדו מאוד, אבל עדיין לא היתה כל פקודה לפתוח באש.

כשראו הגרמנים שאף יהודי אינו ניגש לשער, הם חשבו לפתותם כדי להוליך אותם לפאנאר (לחיסול), החליטו לפוצץ את הבתים. הקרבן הראשון היה סטראשון 15, שניצב מול סטראשון 12. נשמע פיצוץ אדיר ובעיקבותיו זעקות בהלה. כאשר החלו הגרמנים לרוץ ברחוב והוא (יחיאל) ראה אותם, הזדקף מלוא קומתו ליד החלון והחל לירות בהם בפראות. הגרמנים ענו באש אוטומטית. כדור אחד ניקב את ליבו של איליא וזרם דם פרץ וניתז על אשתו. היא הספיקה רק לכסות את עיניו ונמלטה. כי מייד הסתערו הגרמנים כשיכורים מהרחוב וכבשו את העמדה, או מה שנשאר ממנה ללא מפקדה, ופוצצו את הבניין. (עוד מספרת ד"ר בערנשטיין):

...ולאחר מכן, כאשר כבר השתררה דממה, לאחר עקירתם של ששת אלפים יהודים, ודממו הלכודים מתחת לחורבות של הבתים ההרוסים, ושקטים עוד יותר היו החיים, הנותרים. לאחר מכן מצאנו את גווייתו של איליא. הוא היה מוטל על ערימת אבנים מעלות עשן. גופו היה שלם, אבל על פניו החיוורים קפאה הבעה של שיכרות מעוצמת הרגשות והנקמה הפראית.

הנחנו אותו בארון ונשאנו אותו אל השער. לוחמי הגטו שנותרו בחיים וכל שאר יושבי הגטו נתנו לו את הכבוד האחרון.

בקיץ 1944, כאשר יצאנו מהיער, הצבנו מצבה על קיברו בבית העלמין הישן בווילנה.